

llegums: apludae; tota broça: quisquilliae; les porgueres ---» (p. 233), i d'altra banda detritus de les parets: «la broça o calçobra: rudus» (ib. 10). En fi, sintèticament: «a una llengua, com no se li falte als punts principals / --- / en brocetes no hi à necessitat de parar-se», Carles Ros, *Adages Val.*, a. 1736 (p. 35).

També en terra valenciana tenim, doncs, l'ús col·lectiu i l'aplicació que podem distingir com a comprensiva o abraçadora de coses diverses; sovint tirant, almenys, als vegetals vius o que acaben de ser arrencats: «¿si no hi haguera animals, qui s'havia de menjar la brò<s>sa?», MGadea (*T. del Xè* II, 7); a la cisterna, perquè trigui més a embussar-se'n el canó li posaven «un bon talló de bròsa damunt» (d'herbam) deien a la vall de Godalest (Confrides, 1963).

I és que en terres val. el mot ha pres cada cop més el sentit d'herba silvestre, herba no conreada', en particular, i s'ha pogut dir una brossa per a una herba o mateta individual; ja fa més de vint anys que m'escrivia J. Giner i March (hi intercalo les comprovacions locals que en tinc anotades jo): «brossa són herbes dels marges de bancals i sèquies, que els lleters dels pobles surten a segar per a les vaques, ovelles, conills, etc.» (hem d'anar a segar bròsa³=herbam silvestre, Almenara, 1961; els pobres van allí a fer bròsa, La Nucia, 1963; segadissa és una brossa que no fa flor ni és medicinal, Tàrbena id.). «Són també herbes de tiges curtes i verdes que pasturen cabres i ovelles quan hi passen; i també s'aplica a les herbes dels conreus, que cal birbar: la cogula i el serreig són una brossa». Afegia que ho havia sentit, així mateix, amb el significat valencià (i no el castellà) en el xurro o aragonès del Villar del Arzobispo i de Monreal del Campo.

I per part meua no puc sinó confirmar amb notes meves locals de 1961-63 aquest matís valencià (sorprenent per a gent del Nord): «—què és açò? —una brossa que es fa en les terres incultes», Gandia; sovint les de les maresmes i saladers de la costa: «el senill és una brossa», Castelló Pna., «el Pradillo és un rodal de brossa salada» a les Valls de Segó; i sovint a l'Albufera (Palmar): pèl, nom específic d'una «brossa o alga albuferenca, on posen, dins la moneta, una gamba per a esquer», «asprella és una altra classe de brossa», «la coleta és una brossa lacustre i fa una fulla com de col». I bròsa són també desperdici casolans, el que s'arplega amb la granera' val. (Enr. Valor i J. G. M., c. 1955).⁴

En els nostres Pirineus centrals, sense haver arribat tan enllà en el sentit individualitzador, hi ha també l'aplicació a les herbes concretes: al peu de les Maleides, a Bono «a la Pala del Bartal Gran s'hi fan bartals (masses de brolla o esbarzerar) de molta brossa: jordoneres, faringoles, saücs i altres herbes d'estiu» (1957), «—què hi ha en lo Carant de Jepa? [coma penyalosa] —hi ha brossa com açò» (Caregue, V. d'Assua, 1962).

Pel que fa al timbre de la vocal tònica, em refereixo a la probabilitat d'enquadrar la seva duplicitat dins la tendència fonètica de conjunt que vaig deli-

mitar i exemplificar en gran còpia i minuciosament en *LleuresC.*; per a brossa, veg. allí p. 191, n. 23. Salvant les excepcions que he detallat ja més amunt, no-tem ací ó en majoria (cat. central, pall., val. en general, mall.), més aviat amb major extensió que en els casos paral·lels; tanmateix o tancada en cast. broza, oc. brouso, i el cognom rossellonès o cerdà Brousse (barc. Bròssa), però tanmateix Brousse és el nom d'un castell en el Roergue, a la ratlla de l'Albigès.

I reprenguem ja el que he dit a dalt de les llengües romàniques veïnes, i que es pot completar amb les dades del REW, 1340a, del FEW I, 572-5, i del DCEC I, 527-8. En castellà es documenta des de 1514, en el lleonès Lucas Fernández; en llengua d'oc brossa té gran extensió en la llengua moderna, i les fonts lexicogràfiques antigues no ens en donen més que una cita en un doc. de 1356 (Rayn. II, 264), però el nom del citat castell de Brossa (avui Brousse) es documenta ja en escriptures de 1182 i de fi del S. XII, i sens dubte s'hi poden afegir la Broseira cap a St. Ceré (Lot) i un *Bertrandus de Broseto* citat cap a Nîmes, un i altre en docs. del S. XII (Brunel, *Anc. Chartes*, 460.4, 5, 509.3).

En francès apareix broce escrit amb o i amb c des del S. XII fins al XVI, en què quedà antiquat i fou reemplaçat pel derivat broussaille [1564]. Essencialment estrany als parlars italians, el mot es troba, però, en diversos parlars reto-romànics, ja quelcom, segons sembla, en els Grisons, però especialment brussa 'brolla', 'arbrat, llenyam' en el ladí central: Gardena, Badia, Comèlico o sigui penetrant ja més o menys en zona alpino-veneciana i entrant (no sé si gaire) fins a alguns parlars venecians pròpiament dits (FEW I, 574b17-20).

Sense ser pròpiament un mot gallego-portuguès, no hi manca del tot en els dialectes, sobretot del Nord: estremenho broça 'porqueria', trasm. broça, bróciga 'beurrall per engreixar els porcs' (RLus. v, 33, a Rio Frio bròssa 'pus, sànie', GçzViana, RLus. I, 205), 'escombraries' (Fig.), Límia bròtha 'pus', bròthu 'boll' (VKR XI, gloss.).

El sentit més general pertot, quasi únic en fr., cast. i oc., és el que se centra entorn de la idea del fr. broussailles, principalment 'brossa vegetal que destorba el pas', etc., 'brosta, brotets sense valor'. En la citada escriptura occitana de 1356 tenim ja ben bé aquella, amb la referència típica a la que tapa un corrent d'aigua: «puescan prendre de la brossa que es dejós la paysiera [l'estacada, palissada, paixera'] ad obs de la restanqua far».

Tant el compartiment semàntic com l'àrea geogràfica del mot, que correspon a la de molts celtismes, apunten netament cap a un origen pre-romà: cèltic o sorotàptic (ací la debilitat del mot en portuguès i la seva força a Castella i Baix Aragó més aviat fa pensar en aquell que en aquest). Un accident en la història del mot francès ha estat fatal per a la recerca etimològica: és la confusió que ben tardanament es produí en francès entre el mot per a 'brossa, fr. broussaille' i el mot per a 'raspall' (fr. mod. brosse).